

- [2] Захаров, А. В., Рибалко, І. М., Тіхонов, О. В., & Сайчук, О. В. (2023). Дослідження зношуючої здатності ґрунтів та її вплив на довговічність робочих органів ґрунтообробних машин. Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету, 13(1)
- [3] Сайчук, О., Рибалко, І., & Захаров, А. (2022). Електрошлакове наплавлення на постійному струмі в струмопідвідному кристалізаторі електродом великого перерізу. Scientific Collection «InterConf», (127), 229-237
- [4] Захаров, А. В., Рибалко, І. М., & Сайчук, О. В. (2023). Металургійні процеси плавлення і перенесення електродного та присадного матеріалів у шлаковій ванні при електрошлаковому наплавленні. Вісник ЛТЕУ. Технічні науки, (33), 12-18.

УДК 621.9.032

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ШОРСТКОСТІ ПОВЕРХНІ НА МІЦНІСТЬ З'ЄДНАННЯ, ПІД ЧАС ПРОЦЕСУ ЗВАРЮВАННЯ КОМПОЗИЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

STUDY OF THE INFLUENCE OF SURFACE ROUGHNESS ON THE STRENGTH OF THE JOINT DURING THE WELDING PROCESS OF COMPOSITE MATERIALS

*магістрант С.О. Кобець, доцент В.А. Бантковський
Державний біотехнологічний університет (м. Харків)*

*Master's student S.O. Kobets, associate professor V.A. Bantkovskiy
State Biotechnological University (Kharkiv)*

Зовнішній шар деталей, що підлягають з'єднанню із застосуванням процесу зварювання композиційних матеріалів, має макро- і мікровідхилення від ідеальної геометричної форми, що сильно впливає на міцність з'єднання [1]. Підвищення шорсткості може призвести до підвищення адгезійної міцності, що пов'язано зі збільшенням фактичної площі з'єднання, зменшенням швидкості поширення втомлюваних тріщин, а також більшою дисипацією в процесі деформації фрагмента з'єднувального матеріалу, який перебуває безпосередньо в мікронерівностях.

Однак через присутність на поверхні деталі різноманітних забруднень і парів води повного розтікання композиту по всій поверхні практично не відбувається, внаслідок чого зменшується адгезійна міцність, погіршення змочуваності та знижується когезійна міцність, що пов'язано з виникненням тріщин у композиті та збільшенням швидкості їхнього розповсюдження [2].

З механічних способів найдоцільнішими є точіння і розточування, шліфування, дробоструминне і піскоструминне оброблення, обробка щітками з використанням ручного механізованого інструменту. Точіння і розточування рекомендується використовувати для обробки зношених поверхонь і надання їм правильної геометричної форми. Шліфування застосовується для підготовки поверхні всіх груп деталей, а стан поверхні залежить як від застосовуваного матеріалу, так і від режимів шліфування. Найдоцільніше використовувати ручне шліфування наждачним полотном. Під час дробоструминної обробки

деталей відбувається поверхнєве зношування матеріалу, виникає висока шорсткість і зміцнюється поверхня. Вельми перспективним є очищення поверхні деталі за допомогою механізованих щіток, зважаючи на простоту і довговічність інструменту, нескладність механізації процесу і підвищення продуктивності праці в 20-30 разів порівняно з ручними операціями [3].

Графіки залежності напруги при зсуві як функції часу полімеризації $\tau_{сд} = f(T)$ до досягнення повної міцності представлені на рис. 1 і 2.

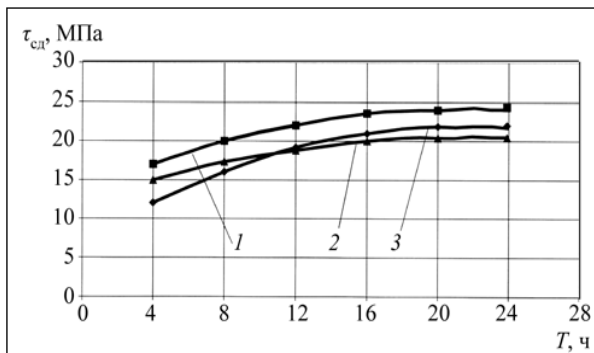

Рис. 1. Залежність міцності з'єднання "композит-сталь" від часу полімеризації під час оброблення поверхні точінням (крива 1), шліфуванням (крива 2) і фрезеруванням (крива 3)

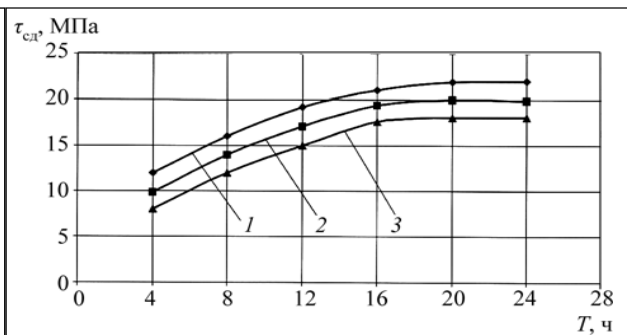

Рис. 2. Залежність міцності з'єднання "композит-сталь" від часу полімеризації під час дробоструменевого (крива 1), ручного (крива 2) і піскоструменевого оброблення (крива 3) поверхонь

Як видно з характеру кривих, зображених на цих графіках, найбільша міцність має місце під час токарного оброблення деталей (крива 1 на рис. 1), а найменша - під час піскоструминного (крива 3 на рис. 2), що пояснюється висотою мікронерівностей на поверхнях деталей під час відповідних видів оброблення. Із графіків можна зробити висновок також і про те, що після полімеризації композиту (тобто через 4 год) з'єднання набуває приблизно 50-60% міцності, а через 24 год - повної міцності.

Проведені дослідження також показали, що висота мікронерівностей, тобто шорсткість поверхні, впливає на характеристики міцності. Крім цього, свою роль у зниженні міцності відіграє збільшення товщини композиційного прошарку, яке виникає в результаті підвищення шорсткості. Також із графіків видно, що міцність з'єднань $\tau_{сд}$ залежить не тільки від висоти мікро нерівностей R_a , а й від інших чинників [4]. Очевидно, що тут відіграє роль не тільки глибина западин шорсткості, що забезпечують заклинювання композиту, а й їхня форма, тобто мікрорельєф, який отримують у результаті обробки. Форма западин, нарівні з їхньою глибиною, впливає на затікання в них композиту і, отже, на повноту адгезійного контакту між ним і поверхнею деталі, а отже, і на кінцеву міцність з'єднання. Таким чином, на основі проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. для кожного виду обробки поверхні існує своя оптимальна шорсткість, за якої міцність з'єднання "композит-сталь" найбільша;
2. існує певна геометрія мікрорельєфу, що забезпечує найбільшу міцність з'єднання при використанні композиційних матеріалів як з'єднувального елемента.

- [1] Захаров, А. В., & Рибалко, І. М. (2023). Дослідження особливостей експлуатаційного зношування робочих органів ґрунтообробних машин. «Перспективи розвитку машинобудування та транспорту». м. Вінниця: ВНТУ, (3), 141-146
- [2] Захаров, А. В., Рибалко, І. М., & Сайчук, О. В. (2023). Дослідження особливостей очищення наплавленого металу від неметалевих домішок під час процесу електрошлакового наплавлення. Молода наука - роботизація і нано-технології сучасного машинобудування. Краматорськ: ДДМА, 101-105
- [3] Захаров, А. В., Рибалко, І. М., & Сайчук, О. В. (2023). Механічна обробка металу наплавлених деталей ЕШН. Нові матеріали і технології в машинобудуванні-2023, Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського (15), 141-146
- [4] Рибалко, І. М., & Захаров, А. В. (2023). Дослідження утворення дефектів в зоні сплавлення і наплавленому металі після ЕШН, їх походження і попередження. «Молоді вчені 2023 - від теорії до практики»: Матеріали. Електронне видання. – Дніпро, Журфонд, (8), 23-28.

УДК 621.78

ВСТУП ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ЕНЕРГОСИЛОВОГО ВПЛИВУ ПРИ ФРИКЦІЙНОМІСТКИХ МЕТОДАХ ЗМІЦНЕННЯ ПОВЕРХОНЬ

INTRODUCTION TO THE PROBLEM OF ENERGY-FORCE IMPACT IN FRICTION-BASED METHODS OF SURFACE HARDENING

***Канд. техн. наук О.О. Волков, Ж.В. Краєвська, В.О.Таровський,
В.В. Скалібог, А.В. Юшко***

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», (м. Харків)

***Candidate of Engineering Sciences O.O. Volkov, Zh.V. Kraevska, V.O. Tarovskyi,
V.V. Skalibog, A.V. Yushko***

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (Kharkiv)

Фрикційномісткі види оброблення – це технологічні методи, в тому числі, зміцнення поверхонь деталей машин, під час яких використовуються висококонцентровані джерела енергії. Потік теплової енергії високої концентрації у зоні контакту «інструмент-деталь» виникає в процесі високошвидкісного тертя між інструментом-диском та поверхнею, що обробляють. У зоні контактування відбувається також зсувне деформування поверхневих шарів металу. Формування зміцненого шару залежить від температурних та силових параметрів, які виникають у зоні контакту «інструмент-деталь», а також від технологічного середовища, напряму і величини зсувного деформування у зоні обробки, хімічного складу, попередньої термічної обробки та інших факторів. Для визначення параметрів зміцнення, вихідних даних для проведення динамічних та термопружних розрахунків необхідно знати сили та складові сил, які виникають у процесі оброблення, яка виникає у зоні контакту «інструмент-деталь» у процесі фрикційної обробки поверхонь. Енергосилові параметри - це параметри, які визначають енергетичні та силові характеристики процесу. Тобто - це такі параметри, як сила, швидкість, робота, потужність, момент [1,2]. Ці параметри є важливими для аналізу технологічних процесів і дозволяють зрозуміти, як вони працюють і як можна покращити їх ефективність. Аналіз енергосилових